

Bas van der Klaauw, arbeidseconoom Vrije Universiteit Amsterdam

'Deeltijd-WW voorkomt erger'

Sinds de introductie van deeltijd-WW, per 1 april 2009, woedt onder economen en politici een felle discussie. Tegenstanders vinden onder meer dat de maatregel de arbeidsmarkt verstoort. Voorstanders vinden het een uitstekend middel om bedrijven door de huidige crisis heen te helpen. Zo ook Bas van der Klaauw, arbeidseconoom aan de Vrije Universiteit Amsterdam en uitgesproken voorstander van deeltijd-WW. 'Bedrijven kunnen werknemers behouden die ze anders zouden moeten laten gaan. Dat scheelt ontslagkosten, de vrijkomende tijd kan worden benut voor scholing en opleiding, en de werkloosheid schiet niet meteen als een raket omhoog. Als het herstel inzet, is het bijgeschoolde personeel direct weer inzetbaar.

Hans Horsten

Foto: René den Engelsman

Bas van der Klaauw: 'Met deeltijd-WW worden potentieel gezonde bedrijven gered en blijft het bedrijfsleven in stand'

De critici van deeltijd-WW vinden het een verkapte loonkostensubsidie, een maatregel die marktverstoring werkt. Hij houdt bedrijven kunstmatig overeind, hij verstart de arbeidsmarkt en hij zet de deur naar fraude open (de afgelopen tijd deden berichten de ronde over bedrijven die voor hun medewerkers deeltijd-WW hadden aangevraagd, maar ze gewoon fulltime lieten doorwerken). De afgelopen weken kregen tegenstanders nieuwe munitie in handen met het boek *De Grote Recessie*. Hierin tonen Coen Teulings en Casper van Ewijk van het Centraal Planbureau (CPB) zich eveneens negatief over de werking van de maatregel. Ook De Nederlandsche Bank heeft zich bij het koor van kritisch gestemden gevoegd.

Risico's

Het 'publiciteitsoffensief' van de contra's heeft Bas van der Klaauw, arbeidseconoom en universitair hoofd-docent aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, niet van zijn geloof doen vallen. Hij blijft de deeltijd-WW een 'aanpak op maat' vinden voor het bestrijden van de recessie die nu gaande is. 'Het lijkt erop dat het CPB de maatregel kraakt omdat hij te fraudegevoelig zou zijn. Dat laatste wordt door UWV weersproken. Ik ben genuanceerder en zie zowel de voordelen als de risico's. Als het nu ging om een reguliere economische crisis zou je deeltijd-WW moeten zien als een regeling die de marktorde op zijn kop zet, want in feite subsidieer je het nietsdoen. Wat nu gebeurt, is echter geen normale dip; de klap was zo enorm dat zelfs de gezonde en sterke bedrijven met een enorme vraaguitval werden geconfronteerd. Met deeltijd-WW worden potentieel gezonde bedrijven gered en blijft het bedrijfsleven in stand.'

Domino-effect

Of de maatregel gesjoemel in de hand werkt, kan Van der Klaauw niet beamen. 'Dat is moeilijk te beoordelen. Vooropgesteld: als deeltijd-WW fraude mogelijk maakt, is het een slecht instrument. Want door het domino-effect dat dit veroorzaakt loopt het

vroeg of laat een keer uit de hand. Uit de rapportages van UWV leid ik nog niet af dat de fraude grootschalig is. Ik heb niet de indruk dat de écht zwakke bedrijven dankzij de deeltijd-WW hun leven kunnen rekken. Maar zelfs als dat incidenteel het geval is, dan is dat beter dan dat er veel gezonde bedrijven failliet zouden gaan, wat het geval was geweest als de overheid niets had gedaan. We steken het gezonde deel van ons bedrijfsleven dat door deze extreme schok tijdelijk in de risicozone terecht is gekomen de helpende hand toe. En we houden er massaontslagen tot nu toe mee in de hand. Dat heeft ook sociaal een grote impact.'

Hij gelooft ook niet dat de deeltijd-WW de marktwerking vertroebelt. 'Ondanks het bestaan van de regeling was het aantal faillissementen in het voorjaar twee keer zo hoog als voorgaande jaren. Met andere woorden: slecht renderende bedrijven weten zich toch niet te handhaven. Normaal zijn het de banken die de goede en slechte bedrijven scheiden: wie krijgt wel krediet, en wie niet. Die selectie blijft nu uit. Daarom is het goed dat de overheid toch iets in de financiële sfeer probeert te doen. Tot het moment dat de bedrijven weer competitief zijn en de banken hun oude rol weer gaan spelen.' Ook het argument van de tegenstanders dat de regeling de dynamiek op de arbeidsmarkt afremt, omdat medewerkers op hun plek blijven zitten in plaats van op zoek te gaan naar een nieuwe baan, overtuigt Van der Klaauw niet. 'De werkloosheid is weliswaar niet zo snel gegroeid als het CPB voorspelde, maar per saldo wel toegenomen. Daarnaast is het aantal vacatures stevig gedaald. Er zijn zat mensen beschikbaar voor bedrijven die personeel nodig hebben. In alle gradaties en opleidingen.'

Symptoombestrijding

De scenario's voor na de crisis schetsen een somber beeld. Vooral jongeren worden verondersteld het slachtoffer te worden. Ook hierbij plaatst Van der Klaauw enkele kanttekeningen. 'Het rare is dat we tot op heden met de jeugdwerkloosheid geen grote

problemen hebben. Zo'n Task Force Jeugdwerkloosheid heeft daarom betrekkelijk weinig zin, want het grootste knelpunt in ons huidige bestel ligt bij de lage arbeidsparticipatie van onze ouderen. De jongerenwerkloosheid is onder alle omstandigheden hoger, want voor starters kost het nu eenmaal tijd voordat ze hun plek gevonden hebben. Dat is een natuurlijk proces. Maar binnen Europa scoren wij op dit punt erg goed. In landen als Frankrijk, Italië

'Beter geschoolde jongeren hebben na de crisis meer kansen'

en Spanje staan veel meer jongeren aan de kant. De ontslagbescherming in die landen is zodanig, dat je niet over een nacht ijs gaat als je een jongere wilt aan nemen. In Nederland blijven nu meer jongeren langer op school, omdat het betreden van de arbeidsmarkt in een recessie altijd negatieve consequenties heeft. Dat is op de langere termijn weer een voordeel, want als straks de vraag weer aantrekt zijn ze beter geschoold en hebben ze meer kansen.'

De arbeidsmarkeconoom ziet echter wel een gevaar in het hoge percentage langdurig werklozen in Nederland. 'De kans om in Nederland werkloos te worden is relatief klein, en dat betekent dat werklozen snel gestigmatiseerd zijn. Hierdoor duurt het relatief lang voordat iemand weer werk vindt. Activeringsbeleid is symptoombestrijding en heeft nauwelijks positieve effecten. Datzelfde geldt voor het verruimen van tijdelijke contracten. De arbeidsmarkt zal op den duur dynamischer moeten worden, wat betekent dat het ontslagrecht soepeler moet worden. Als bedrijven de achterdeur wat verder kunnen openen, zal ook de voordeur verder opengaan.'

Vijftigplussers

Van der Klaauw is bang dat een andere groep werknemers in het bedrijfsleven straks de rekening voor de huidige

crisis gepresenteerd krijgt. ‘Dat zijn de vijftigplussers met een lage opleiding die al lang bij dezelfde baas werken en momenteel werkloos worden. Als straks de bedrijvigheid weer in de lift zit, zie je dat dit soort personeel niet makkelijk opnieuw aangenomen wordt. Zelfs niet door de eigen baas. Die is onder druk van de crisis ook kritischer naar zijn eigen personeel gaan kijken en neemt nadien liever een jonge, frisse vent van 25 in dienst dan een eenzijdig ontwikkelde ex-werknemer van boven de vijftig. Ik vrees dat zich onder deze groep een groot reservoir van langdurig werklozen zal vormen.’

Hoewel Van der Klaauw erg te spreken is over de invoering van de deeltijd-WW, vindt hij wel dat nu al de discussie gevoerd moet worden over de beëindiging ervan. ‘Het is typisch een instrument voor de korte horizon. Het werkt nu goed en efficiënt; werkgevers die in de knel zitten, hoeven bepaalde ontslagkosten niet te maken, kunnen hun geschoolde vakmensen behouden en krijgen een loonkostensubsidie. Maar als we er nog veel langer mee moeten doorgaan, staan de kosten niet meer in verhouding tot de baten. Want het is een relatief dure regeling. Als de economie op gaat krabbelen, moeten we ermee stoppen, want dan moeten

ondernemers op eigen kracht verder kunnen en moet de markt weer gewoon zijn werk doen. Er zijn verschillende signalen die duiden op een voorzichtig herstel. Als dat doorzet, kan er volgens mij ergens tussen 1 januari en 1 maart 2010 een punt achter de deeltijd-WW

‘Als de voortekenen niet bedriegen, begint de tijd voor afschaffing wel aan te breken’

worden gezet.’

Of Nederland langer met de sociaal-economische naweeën van deze recessie te kampen krijgt, is voor Van der Klaauw de vraag. Die veronderstelling wordt wel eens geuit, omdat omringende landen de noodzaak van bijzondere crisismaatregelen sneller onderkennen; daardoor zouden economieën als de Duitse en de Franse ook weer sneller recupereren dan de Nederlandse. Van der Klaauw: ‘In de bankencrisis heeft de regering zonder meer adequaat gehandeld. Dat was ook hard nodig, omdat onze bancaire sector buitenproportioneel groot is. Vier internationale grote banken, dat is absurd voor een land met

16 miljoen inwoners. Met de deeltijd-WW was het kabinet er ook op tijd bij. Maar daarna is de regering te veel achterover gaan zitten. Er zouden infrastructurele projecten naar voren worden gehaald, maar daar is nog niet veel van terecht gekomen. En de beslissing over de AOW is almaar vooruit geschoven. Iets meer politieke daadkracht zou daarom wel op zijn plaats zijn.’

Cijfers

Bij het ter perse gaan van deze editie waren de meest recente cijfers over de deeltijd-WW de gegevens die minister Donner (SZW) op 2 oktober naar de Tweede Kamer stuurde. Donner schreef bij die gelegenheid dat hij terughoudend wilde zijn, ‘teneinde te voorkomen dat deze informatie de stroom aanvragen beïnvloedt.’

Tot 31 augustus waren 35.716 personen ingestroomd in de deeltijd-WW (die bestaat sinds 1 april). De instroom was het sterkst in juni en juli, en halveerde in augustus. Er stroomden in de hele periode slechts 2406 personen uit, waarmee het bestand uitkwam op 33.310 personen. Bij UWV waren 43.311 aanvragen ingediend.

Bas van der Klaauw

Bas van der Klaauw is sinds 2003 als universitair hoofddocent verbonden aan de Economische Faculteit van de Vrije Universiteit Amsterdam. Daarnaast is hij onder meer verbonden aan het Tinbergen Instituut.

Sinds juli 2008 werkt hij aan een vijf jaar durend project dat wordt gefinancierd door een Starting Grant van de European Research Council.

Foto: Renédien Engelsman